

Aanhangers van Nicușor Dan nadat die de tweede ronde van de verkiezingen om het presidentschap van Roemenië heeft gewonnen. Foto AP

Framing Hans de Bruijn

Een leus die duidelijk maakt dat niet Europa maar Poetin het gevaar is

Rusland heeft op allerlei manieren geprobeerd de Roemeense presidentsverkiezingen te beïnvloeden. Maar uiteindelijk is de pro-Europese Nicușor Dan tot president gekozen. Zijn aanhangers scanderen een leus: 'Rusland vergeet niet: Roemenië is niet van jou'. Wat is de kracht van die leus?

Hans de Bruijn 29 mei 2025, 06:00

Een.

Als Rusland verkiezingen in democratieën beïnvloedt, gebruiken we woorden als ‘inmenging’, ‘verstoring’. Dat is taal zonder urgentie. Verstoring? Een beetje ruis hoort er bij, kun je denken. Inmenging? Tja, er zullen altijd partijen zijn die zich mengen in een verkiezingsstrijd. In ‘Roemenië is niet van jou’ zit wel urgentie. Als Rusland met zijn leugens verkiezingen beïnvloedt, ziet het Roemenië blijkbaar als zijn eigendom. Dat is geen inmenging, maar imperialisme. Dat is geen ruis, Rusland ruïneert het democratische proces.

Twee.

De leus heeft een historische lading. Poetin verlangt terug naar het grote Russische rijk. Het verleden is voor hem de toekomst. Roemenië heeft na 1945 decennialang onder Russische invloed geleefd. Met deze leus trekken Dans aanhangers een rode lijn: die Russische invloedssfeer komt nooit meer terug.

Drie.

Dans opponent was de rechts-radicale George Simion. Simion presenteerde zich als de enige politicus die Roemenië beschermt tegen gevaren van buiten – en die komen vooral uit Brussel en Europa. Met ‘Roemenië is niet van jou’ maken Dans aanhangers duidelijk dat juist Nicusor Dan Roemenië beschermt tegen gevaren van buiten – tegen Poetin en Rusland. Het gaat niet om de vraag wie Roemenië beschermt, maar om de vraag wat het grote gevaar is: Rusland of Brussel.

Benjamin Netanyahu.foto AP

Framing Hans de Bruijn

Gefrustreerd en plots vals: Netanyahu als 'gekooid dier'

Hans de Bruijn 22 mei 2025, 06:00

 Bewaren

 Delen

Ehud Barak is een voormalig premier van Israël en fel tegenstander van Benjamin Netanyahu. Israël gaat door Netanyahu richting afgrond, zegt Barak. Hij vergelijkt 'Bibi' Netanyahu met een 'gekooid dier', dat 'impulsief handelt'. Het is een krachtig beeld en je ziet het voor je: een trotse leeuw zwierf ooit over de savanne, maar zit nu opgesloten in een kooi. Welke associaties roept deze framing op?

Een.

Een gekooid dier is een gefrustreerd dier en handelt inderdaad impulsief - kan niet meer logisch denken. Een gekooid dier is daardoor onvoorspelbaar, kan plotseling agressief worden, vals gedrag vertonen en ontziet dan niets en niemand. Je ziet het gebeuren in de dagelijkse praktijk in Gaza.

Twee.

Een gekooid dier heeft weinig bewegingsruimte. Dat beeld kun je ook zo toepassen op Netanyahu. Hij wordt gezocht door het Internationaal Strafhof wegens oorlogsmisdaden. Wordt genegeerd door Trump, die op reis was in de regio. Wordt zwaar bekritiseerd door veel bondgenoten. De Israëlische justitie heeft hem in het vizier vanwege corruptie. Een gekooid dier is een dier in het nauw, en dat kan een vicieuze cirkel naar beneden in gang zetten: nog meer frustratie, impulsief gedrag en geweld.

Drie.

Een gekooid dier roept het beeld op van een leeuw die eindeloos monotone rondjes loopt door de kooi. Daar spreekt machteloosheid en doelloosheid uit. Een gekooid dier is richtingloos, weet uiteindelijk niet waartoe zijn inspanningen moeten leiden. Dat maakt het gekooide dier zo gevaarlijk: zijn agressie is richtingloos, kan verworden tot pure willekeur.

FRAMING

Framing Hans de Bruijn

Politici gebruiken frame van ‘omslagpunt’ en dat heeft risico’s

Het ‘omslagpunt’ is een veelgebruikt frame in de politiek; wees daar voorzichtig mee, stelt debatdeskundige Hans de Bruijn.

Hans de Bruijn 18 mei 2025, 12:00

Bewaren

Delen

In discussies over het klimaat gaat het vaak over *‘tipping points’* over ‘omslagpunten’. Als je niet drastisch ingrijpt, kom je bij die omslagpunten uit. Dan worden allerlei onomkeerbare processen in gang gezet – met grote schade voor de planeet en de mens.

Ook bij andere onderwerpen gebruiken politici het omslagpunt-frame. AI kent een omslagpunt, vanaf waar AI slimmer wordt dan de mens. Door de groeiende overheidsschuld kan de Amerikaanse economie een omslagpunt bereiken, met rampzalige gevolgen. Wat is het risico van omslagpunt-frames?

Een.

Met zo veel omslagpunten gaat het een keer fout, kun je denken, met klaarblijkelijk rampzalige gevolgen. Dus kunnen deze frames tot apathie leiden. *'Hell does not sell'*, zeggen de Amerikanen. Toehoorders gaan wegstijgen: ze worden gevoelig voor de boodschap dat er niets aan de hand is. Er is geen klimaatprobleem. AI brengt ons uitsluitend goeds.

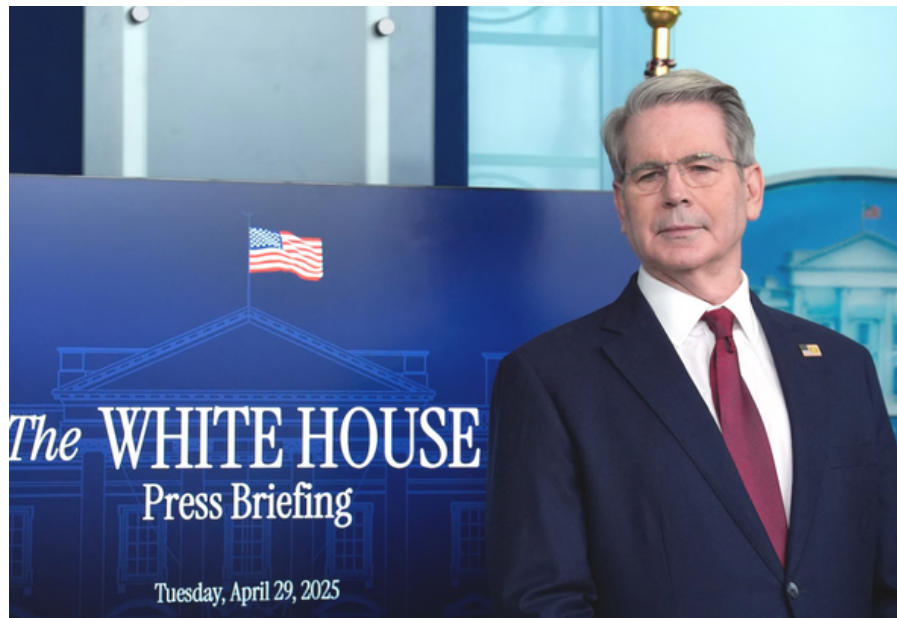
Twee.

De toekomst is niet langer een onbekend land vol mogelijkheden, maar de toekomst komt dreigend op je af. Dat kan tot 'tijd-claustrofobie' leiden: je voelt je opgejaagd, hebt te weinig tijd om het omslagpunt te ontlopen. Wie zich opgejaagd voelt, is meestal niet in staat verstandige besluiten te nemen.

Drie.

Het kan leiden tot aanvallen op de democratie. Als de toekomst een bedreiging is geworden en we het omslagpunt niet kunnen ontlopen, dan is het democratische systeem blijkbaar uitgeput. Werkt het niet meer. Dan wordt het tijd voor iets anders.

Voorzichtig dus met dat omslagpunt-frame. Er moet betere taal te vinden zijn.

Minister van Financiën
Scott Bessent is een van
de miljardairs in de
regering van Trump.
Brunopress

Framing Hans de Bruijn

In de VS zie je wat het probleem is als 'affluenza' bestuurders treft

Veel ministers in de Trump-regering zijn steenrijk. Als je financieel onkwetsbaar bent, met gemak een paar miljard kunt missen, doet dat iets met je gedrag en gedachtewereld.

Hans de Bruijn 11 mei 2022, 15:00

Bewaren

Delen

We hebben niet veel taal om de mentaliteit van extreem rijke bestuurders te beschrijven, maar Amerikanen hebben er een mooi woord voor: 'affluenza'. Het is een samentrekking van *affluent* (extreem rijk) en *fluenza* (griep). Welke gevoelswaarde heeft dat frame?

Een.

Extreme rijkdom krijgt iets ziekelijks. Iemand met een zware griep wordt warrig, kent stemmingswisselingen. Je ziet het voor je bij de discussies over de importtarieven. Er is een warrige analyse van de problematiek, waar geen econoom het mee eens is. Er zijn stemmingswisselingen: de importtarieven worden voortdurend bijgesteld en uitgesteld.

Twee.

Een zware griep kan ook verdovend werken, en kan tot een soort morele verdoofdheid leiden. Dat zien we ook bij de regering van Trump. Denk aan de vele onwaarheden die Trump verspreidt, de aanvallen op de rechterlijke macht en op de vrije pers, de ontkenning van de klimaatproblematiek. Wie extreem rijk is, kan zich onkwetsbaar gaan voelen - staat boven de moraal.

Drie.

Als je alles altijd met geld kon regelen, kun je je verantwoordelijkheidsgevoel en empathie verliezen. Je gaat meer risico's nemen – zoals iemand met zware koorts impulsiever wordt, minder doordachte besluiten neemt. Daarom is het zo'n groot probleem als affluenza bestuurders treft: zij nemen risico's, zij kunnen zich vervolgens beschermen tegen de schade van hun besluiten - de rest van de samenleving kan dat niet.

FRAMING

Framing

Zware woorden als toxisch en onveilig kunnen het nog onveiliger maken

Hans de Bruijn 5 mei 2025

Bewaren

Delen

In veel organisaties is er aandacht voor sociale veiligheid. Een onveilige cultuur, intimidatie, shaming, toxische omgangsvormen – het wordt niet meer geaccepteerd. Onveilig, intimidatie, shaming, toxisch – welk effect heeft het gebruik van dit soort woorden? Debatspecialist Hans de Bruijn zet het uiteen.

Een.

Als deze woorden beschikbaar zijn, gaan we zo ook gebruiken. Wie ooit zei ‘jouw (1) directe houding (2) bevalt me niet’, zegt nu ‘jouw (1) intimiderende houding (2) maakt het voor mij onveilig’. Met de sociale veiligheidstaal trek je meer aandacht voor jouw gevoelens. Maar het betekent ook dat we veel hardere woorden gebruiken in de omgang met elkaar.

Twee.

Als je deze harde woorden gebruikt, zet je de ander in de dader-rol en ben jij het slachtoffer. Daarmee is sociale veiligheidstaal ook veroordelende taal. Maak je onze gesprekken meteen lood- en loodzwaar. Vooral voor de ander – die is heel fout. Jij bent het slachtoffer en jij hoeft dus niet kritisch naar jezelf te kijken.

Drie.

Harde, veroordelende woorden blijven hangen. Is er een conflict? Ooit leidde dat tot ‘stevige gesprekken’, nu tot ‘giftige gesprekken’. Komt het weer goed? Ooit zei je dat het conflict was ‘uitgepraat’, nu zeg je ‘het gif is eruit’. Dat is naar taalgebruik. Dan blijft toch hangen dat de ander ooit, ergens, met opzet gif inspoot.

Harde, veroordelende woorden die blijven hangen kunnen een onaangename sfeer creëren – of in sociale veiligheidstaal: een onveilige sfeer. Het is de paradox van de sociale veiligheid – die kent woorden, die het juist onveiliger kunnen maken.

Framing

Het kleine gevaar als de badeend reguleren we, het grote gevaar laten we lopen

Hans de Bruijn 23 april 2025

Bewaren

Delen

Sociale media zijn van grote invloed op de ontwikkeling van kinderen. Te veel schermtijd, misinformatie, gewelddadige beelden, radicale ideeën, zombie-scrolling – het is allemaal schadelijk. Dus is er de roep om regulering.

Voorstanders van regulering gebruiken graag vergelijkingen met andere onderwerpen, waar we regulering heel vanzelfsprekend vinden. Een opiniemaker in Amerika heeft het over ‘kinderspeelgoed’. Het gebruik van speelgoed is helemaal gereguleerd, en het gebruik van sociale media wordt helemaal vrijgelaten – daar klopt iets niet. Wat is de kracht van het speelgoed-frame?

Een.

Het is een waarheid als een koe. Als je producten of diensten voor kinderen aanbiedt, moeten die veilig zijn. Als je een badeend aanschaft, mag je erop vertrouwen dat die geen scherpe randen heeft, niet brandgevaarlijk is, geen gevaarlijke stoffen bevat en waterbestendig is. Dat is vanzelfsprekend, en die vanzelfsprekendheid moet ook voor de sociale media gelden.

Twee.

Het maakt duidelijk hoe absurd deze situatie is. De onnozele badeend is helemaal gereguleerd en helemaal veilig. De gewiekste sociale media zijn totaal niet gereguleerd en heel gevaarlijk.

Drie.

De badeend moet eerst helemaal veilig zijn en mag daarna in gebruik worden genomen. Sociale media worden eerst in gebruik genomen, daarna gaan we proberen ze veilig te maken. Daarmee zijn kinderen dus proefkonijnen geworden. Alsof je een brandgevaarlijke badeend aanbiedt, vanuit het idee dat je die later wel veilig maakt – als er een paar daadwerkelijk in brand zijn gevlogen.

Donald Trump op
zondag bij het Witte
Huis in Washington.
Foto AP

Framing Hans de Bruijn

Het dealmaker-frame van Trump: chaos is hogere strategie

Niemand onderhandelt beter dan Donald Trump. Als Amerikaan wil je natuurlijk dat president Trump voor jou onderhandelt. Trumps partijgenoten grossieren in dit soort complimenten. Het heeft te maken met de heffingen die hij heeft afgekondigd. Die dwingen andere landen tot onderhandelingen en die andere landen komen dan Trump tegen - Amerika's beste dealmaker. Wat doet dat onderhandeling-frame?

Een.

Het is een comfortabel frame. De heffingen hebben chaos gecreëerd, de geest is uit de fles - en de president lijkt de controle kwijt te zijn. Dat voelt benauwend. Het onderhandeling-frame suggereert dat achter die chaos een plan schuil gaat. Dat voelt comfortabel. De geest is niet uit de fles: chaos is hogere strategie, het is *chaos by design*. Chaos dwingt anderen immers tot onderhandelingen. Dan zal Trump zijn slag slaan.

Twee.

Het is een goedpraat-frame. Als jouw beleid chaos creëert, kun je dat altijd goedpraten door te beweren dat chaos een hogere strategie is. Een minister bezuinigt fors op het budget van een sector en schrikt van de chaos die dat veroorzaakt. Die minister kan altijd zeggen dat de sector dankzij die bezuinigingen nu tenminste aan tafel zit, een serieuze onderhandeling voert, die tot goede deals kan leiden.

Drie.

Het is een wegkijk-frame. Er is ook een andere werkelijkheid. Trump heeft foute instincten. Gelooft in zijn eigen superioriteit. Begrijpt de internationale handel niet. Etaleert zijn macht met extreme besluiten. Kan in de chaos, alleen maar wat improviseren. Het onderhandeling-frame verhult die andere werkelijkheid, laat je daarvan wegkijken.

Minister van
Buitenlandse Zaken
Marco Rubio, eerder
deze maand.AFP

Framing Hans de Bruijn

Waarom legt Marco Rubio de tarieven telkens uit als een 'reset'?

Hans de Bruijn 15 februari 2022, 12:00

Bewaren

Delen

Donald Trump legt vrijwel alle landen importtarieven op. Ze leiden tot chaos op de beurzen, economen voorspellen een recessie; de tarieven beïnvloeden de relaties van de VS met al die andere landen. Marco Rubio is de minister van Buitenlandse Zaken en moet de maatregelen uitleggen. Het woord dat hij herhaaldelijk gebruikt is 'reset'. Dit is een 'reset' van de internationale handelsrelaties. Wat is de kracht van dat 'reset'-frame?

Een.

Het is een alledaags woord, heeft iets vertrouwds. Wie een reset op een computer uitvoert, brengt alles weer op orde. En keert terug naar de gewenste situatie, waarin alles weer doet wat het moet doen. Natuurlijk, een reset levert ook gedoe op – je verliest een bestand, moet sommige programma's herinstalleren – maar dat gedoe weegt niet op tegen de voordelen van een nieuwe start.

Twee.

Resets zijn ook onontkoombaar; soms moet je systeemp probleem oplossen, moet je virussen verwijderen en dus een reset doen. Zo is het ook met de wereldhandel: die hebben we heel ingewikkeld gemaakt, er zijn bepaalde virussen binnengeslopen. Dus moet de wereldhandel weer terug naar zoals die is bedoeld.

Drie.

Wie een reset op een computer uitvoert, creëert misschien wat gedoe, maar is volledig in control. Een reset is doodnormaal, we weten precies hoe we die moeten uitvoeren. Een reset gaat ook nooit mis, verloopt altijd volgens het boekje. De boodschap van Rubio: de beurzen zijn onrustig, economen zijn bevreesd maar dit is een noodzakelijk reset en de regering is uiteraard in control.

Framing

De leugens van Trump zijn ook een loyaliteitstest, en wij raken afgestompt

Hans de Bruijn 6 april 2025

Bewaren

Delen

De Amerikaanse president Donald Trump grossiert in kleine en grote onwaarheden – in leugentjes en leugens. We moeten bijna dagelijks een stortvloed aan onwaarheden verwerken. Wat is het effect daarvan?

Een.

et is vermoeiend: je moet de leugen steeds weer tegenspreken, terwijl dat niet helpt – Trump gaat gewoon door. Het wordt *'truth-fatigue'* genoemd: het wordt te uitputtend om de waarheid te verdedigen. Dat leidt tot onverschilligheid: je raakt afgestompt, verliest je interesse voor wat feit en fake is.

Twee.

Trump eist volledige loyaliteit van zijn partijgenoten. Zijn leugens zijn ook een loyaliteitstest: durven zijn partijgenoten hem tegen te spreken? Die moeten en willen loyaal zijn, dus meestal durven ze dat niet. De een papegaait Trump na. De ander wringt zich in allerlei verbale bochten om hem gelijk te geven. De volgende wil Trump overtreffen - *'to out-Trump Trump'* - en maakt de leugen nog groter. Je ziet hoe ze zich laten intimideren door Trump.

Drie.

Wij raken dus afgestompt. Trumps partijgenoten houden zijn leugens in leven. Dat tezamen voedt het beeld van een onaantastbare Trump. En dat biedt vervolgens nog meer ruimte voor Trump - bijvoorbeeld voor aanvallen op de onafhankelijkheid van rechters. Ooit beweerde Trump dat hij iemand op straat kan neerschieten - en dat de mensen toch nog op hem zouden stemmen. Dat was niet zo maar een opmerking, maar de kern van Trumps strategie. Want dat kan alleen als de kiezer zich laten afstompen en politici zich laten intimideren. En dat bereik je met een continue stroom leugens.

FRAMING

Framing

De VVD laat bewust vaag wie die 'hardwerkende Nederlander' is

Hans de Bruijn 15 februari 2022

Bewaren

Delen

De VVD heeft het ook de laatste tijd weer veel over de 'hardwerkende Nederlander'. Die wordt door Den Haag onvoldoende bediend, zo luidt de boodschap. Waarom spreekt dat frame aan?

Een.

Het is een complimenteus frame, dat voor veel mensen de goede gevoelswaarde heeft. Jij werkt hard, je zeurt en klaagt niet, je levert je bijdrage – dat hoor je graag over jezelf. Bovendien, als jij de hardwerkende Nederlander bent, dan zijn er blijkbaar ook niet-hardwerkende Nederlanders. Die zeuren en klagen wel. Jij staat dus aan de goede kant van de morele scheidslijn.

Twee.

Als jij aan de goede kant van die scheidslijn staat, dan heb je er recht op dat de overheid je met respect bejegt. Je mag er aanspraak op maken dat de overheid je ontlast, door lagere belastingen of door minder regels. Ook dat is een goede gevoelswaarde.

Drie.

Hardwerkend versus niet-hardwerkend Nederland: dat lijkt een duidelijk frame, het soort duidelijkheid waar VVD'ers van houden. Maar let op, niemand kan je vertellen wie nu precies die hardwerkende en niet-hardwerkende Nederlanders zijn. En dat is ook de kracht van het frame: 'hardwerkend' is een feelgoodwoord; het lijkt duidelijk, maar is dat niet. En dus mag je als kiezer zelf beslissen of je tot hardwerkend Nederland behoort of niet.

De VVD maakt zo een duidelijke keuze voor hardwerkende Nederlanders, maar laat in het midden wie dat zijn. Dus kan iedereen die dat wil zich met die hardwerkende Nederlander identificeren. En met de VVD.